

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่ประมาณ 13 ล้านไร่ มีประชากรประมาณ 2.2 ล้านคน หรือร้อยละ 37.6 ของประชากรภาคใต้ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ พึ่งการเกษตรกรรมเป็นหลัก ในปี 2522 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมทั้งสิ้น 11,136 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 33 ของผลิตภัณฑ์รวมภาคใต้ โดยที่มีอัตราการขยายตัวในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เฉลี่ยร้อยละ 8.7 ต่อปี ต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์รวมภาคใต้ เฉลี่ยร้อยละ 10.0 ต่อปี สาขาก่อผลิตที่สำคัญคือ สาขาการเกษตรกรรม มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ร้อยละ 38.5 ส่วนสาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เพียงร้อยละ 7.8 สาขาก่อสร้างและการค้าปลีก มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ร้อยละ 15.2 จะเห็นได้ว่า โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานการผลิตแคบ ยังขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่เพียงพอ นอกจากนี้ประชาชนยังยากจน รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี 2522 เท่ากับ 5,177 บาทต่อปี ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาคใต้ ซึ่งเท่ากับ 5,858 บาทต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 ก: 169)

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ในปี 2527 ผลิตภัณฑ์ของจังหวัดมีสัดส่วนร้อยละ 6.51 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคใต้ เป็นอันดับที่ 2 ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลาเป็นอันดับที่ 1 สัดส่วนร้อยละ 46.98) เป็นอันดับที่ 5 ของภาคใต้ (สงขลาเป็นอันดับที่ 1 สัดส่วนร้อยละ 18.35) และยังมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล 4,588 บาทต่อปี เป็นอันดับที่ 11 ของภาคใต้ ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของภาคใต้คือ 5,324 บาทต่อปีอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2528 ข: 9,95-121)

ด้วยเหตุนี้ จังหวัดปัตตานีจึงถูกกำหนดให้เป็นจังหวัดหนึ่งในจำนวน 5 จังหวัดของภาคใต้ อันประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสตูล ซึ่งเป็นเขตชนบทพื้นที่ยากจน (ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ 2526: 163) โดยพื้นที่จังหวัดปัตตานีอันประกอบด้วย 8 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ มีอำเภอเมืองปัตตานี ซึ่งถือได้ว่า เป็นศูนย์กลางของจังหวัด ยังคงเป็นพื้นที่เป้าหมายกึ่งกลางด้วย ดังนั้นพื้นที่จังหวัดปัตตานี จึงสมควรที่จะได้รับการพัฒนา เพื่อกระจายความเป็นธรรมในสังคม บดขยี้ภาพของชีวิต (QOL) ให้สูงขึ้น

นอกจากนี้ ตามแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้กำหนดให้เมืองปัตตานี เป็นเมืองรองของภาคใต้ตอนล่าง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 ก: 188) เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและรับช่วงการกระจายความเจริญจากเมืองหลัก (ภาคใหญ่-สงขลา) ที่ออกไปในอนาคต จึงสมควรที่จะพิจารณาถึงบทบาทของ เมืองปัตตานี ในแง่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาภูมิภาคแถบนี้ต่อไป ในด้านการค้าพาณิชย์ การใช้ที่ดิน แหล่งสร้างงาน แหล่งการผลิต และโดยเฉพาะโครงการสำคัญๆ เช่น ท่าเทียบเรือชายฝั่ง ละครเขตพัฒนาอุตสาหกรรม ฯลฯ เพื่อส่งผลถึงการกระจายการพัฒนาไปสู่ชนบท โดยเฉพาะอำเภอรอบนอกของจังหวัดปัตตานี และเพื่อมีบทบาทสำคัญต่อพื้นที่เฉพาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

จากลักษณะดังกล่าว จังหวัดปัตตานีมีความสำคัญต่อพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เนื่องจากมีความแตกต่างระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบท ดังนั้นจึงควรปรับปรุงและหาทางแก้ไขเพื่อลดความแตกต่างของพื้นที่ให้น้อยลง ในลักษณะกระจายการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่ในเขตยากจนซึ่งยังคงมีอยู่มาก

ดังนั้น จังหวัดปัตตานีจึงสมควรที่จะได้รับการจัดทำแผนโครงสร้าง (STRUCTURE PLAN) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัด (GUIDE LINE) ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนภายในจังหวัด รวมทั้งชี้แนะพื้นที่ต่างๆ ทั้งเมืองและชนบทในจังหวัด เพื่อการพัฒนาให้เหมาะสมและคืบงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสภาพทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และบริการพื้นฐานของจังหวัดปัตตานี
2. ศึกษาปัญหาและพื้นที่ ที่มีปัญหาในคานต่างๆ
3. ศึกษาแนวโน้มและวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาจังหวัดปัตตานี
4. ศึกษาการวางแผนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ในลักษณะของแผนโครงสร้าง
5. เพื่อเป็นแผนโครงสร้าง สำหรับ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางในการกำหนด และทำแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี ให้สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดไว้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษารังนี้ ได้ทำการศึกษาพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นส่วนใหญ่ โดยทำการศึกษาสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และบริการพื้นฐานทั้งในเมืองและชนบท ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตลอดจนทั้งแนวทางในการแก้ไข รวมถึงความสามารถในการรองรับความเจริญเติบโตของจังหวัด ทั้งในเมืองและชนบท เพื่อเป็นแนวทางการวางแผน เพื่อการพัฒนาจังหวัดปัตตานีต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และบริการพื้นฐาน รวมทั้งระบบชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลง เพื่อ เป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดปัตตานี
2. ทราบถึง โครงสร้างปัญหาหลัก และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาจังหวัดปัตตานี
3. เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีศักยภาพ ในการพัฒนาของจังหวัดปัตตานี

4.. เพื่อเป็นแนวทางและวิธีการพัฒนา ในการกำหนดแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านประมุขและทุกขุม โดยมิ
ชั้นตอนดังนี้

1. ทำการศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดปัตตานี ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร บริการพื้นฐาน และระบบชุมชน จากข้อมูลทุกขุมที่เกี่ยวข้อง
- 2.. ศึกษาพื้นที่และอิทธิพลของพื้นที่ จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น
- 3.. รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
4. รวบรวมข้อมูลบางส่วนที่ยังขาดอยู่ โดยการเดินทางไปยังพื้นที่เพื่อศึกษา สภาพที่แท้จริง และเพื่อ เสริมข้อมูลให้สมบูรณ์ขึ้น
5. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด.
6. สรุปผลจากข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ได้
7. หาข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนา.
8. นำเสนอผลงานที่วิจัยได้ ในลักษณะรูปเล่ม

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. ส่วนกลาง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำนักผัง เมือง

สำนักงาน เรืองรักพัฒนาชนบท

กรมพัฒนาที่ดิน

กรมชลประทาน

กรมทางหลวง

กรมการปกครอง

ฯลฯ

2. ส่วนภูมิภาค

สำนักงานจังหวัดปัตตานี

ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี

สำนักงานผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี

สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี

สำนักงานแรงงานพัฒนาชนบทจังหวัดปัตตานี

สำนักงานพัฒนาการจังหวัดปัตตานี

ศูนย์พัฒนาชุมชนเขต 9 จังหวัดยะลา

สำนักงานเทศบาลเมืองปัตตานี

ฯลฯ

ข้อจำกัดของการศึกษา

ควยข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และข้อมูล ทำให้การศึกษาคั้งนี้ มีข้อจำกัด

คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ ของใช้ข้อมูลทุกขณภูมิ ซึ่งมีอยู่จำกัด ทำให้การวิเคราะห์ส่วนใหญ่จึงกระทำโดยไม่เต็มที่ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ที่ในคานสังคัม และระบบชุมชน ทำให้ขาดรายละเอียดในบางส่วนไป

2. การเก็บรวบรวมจากแหล่งทุกขณภูมิ ซึ่งมีหลายแห่ง จึงทำให้ข้อมูลไม่ตรงกันและขาดความต่อเนื่อง จึงทำให้ต้องปรับและสังเคราะห์ข้อมูลขึ้นมาใช้ใหม่ จึงอาจทำให้ผลการวิเคราะห์คลาดเคลื่อนไปบ้างในรายละเอียด

รูปแบบการนำเสนอวิทยานิพนธ์

การศึกษาเพื่อวางแผนโครงสร้างจังหวัดปัตตานี ได้แบ่งการศึกษาเป็น 6 บทคือ

บทที่ 1 บทนำ

บทนี้กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการดำเนินการศึกษา แหล่งที่มาของข้อมูล และข้อจำกัดของการศึกษา

บทที่ 2 แนวความคิดที่เป็นกรอบในการศึกษา

บทนี้กล่าวถึง ความหมายของการวางแผน การวางแผนพัฒนาสมบูรณแบบ แผนพัฒนาจังหวัด ลักษณะของแผนพัฒนาจังหวัด องค์ประกอบหลักของแผนพัฒนาจังหวัด แผนโครงสร้าง งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง การนำแผนโครงสร้างมาใช้กับแผนพัฒนาจังหวัด

บทที่ 3 สภาพทั่วไปของภาคใต้และความสัมพันธ์ในกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้

บทนี้กล่าวถึง การศึกษาสภาพทั่วไปของภาคใต้ในคานกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร และแนวนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาภาคใต้ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของจังหวัดปัตตานี ที่มีต่อกลุ่มจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ในคานกายภาพ เศรษฐกิจ และประชากร เพื่อสรุปภาพรวมและบทบาทความสัมพันธ์ในกลุ่มพื้นที่ดังกล่าว

บทที่ 4 ความสัมพันธ์ในระคับจังหวัด

บทนี้กล่าวถึง การนำข้อมูลในระคับจังหวัดมาศึกษาในคานกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร และการบริการพื้นฐานทางกายภาพและสังคัม

บทที่ 5 ระบบชุมชนและศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดปัตตานี
 บทนี้กล่าวถึง การนำข้อมูลในระดับจังหวัดมาศึกษา เพื่อหาชุมชนเมือง
 ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ระดับอำเภอ และระบบชุมชนชนบท

บทที่ 6 แนวโน้มการพัฒนา ปัญหา และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาจังหวัด
 ปัตตานี

บทนี้เป็นบทสุดท้าย โดยกล่าวถึง แนวโน้มมหภาคของจังหวัดปัตตานี ภาพรวม
 แนวโน้มการพัฒนาจังหวัดปัตตานี สรุปปัญหา การจับคู่กับความสำเร็จและโครงสร้างของ
 ปัญหา แนวทางและขอเสนอแนะในการพัฒนาจังหวัดปัตตานี และขอเสนอแนะงานวิจัย
 ต่อไป